ПРЯМУЄМО РАЗОМ

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ

“Осінній оптимізм”

Основні економічні тенденції та очікування у серпні 2023

за результатами «Нового щомісячного опитування підприємств», #NRES

Оксана Кузяків, виконавча директорка ІЕД

Євген Ангел, старший науковий співробітник ІЕД

Ірина Федець, старша наукова співробітниця ІЕД

Анастасія Гулік, наукова співробітниця ІЕД

Київ, 11 вересня, 2023

ПРО «НОВЕ ЩОМІСЯЧНЕ ОПИТУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ»

Опитування щомісяця

Найсвіжіші дані зібрано **15 – 31 серпня, 2023**

ВИБІРКА: **в серпні опитано 539 підприємств**

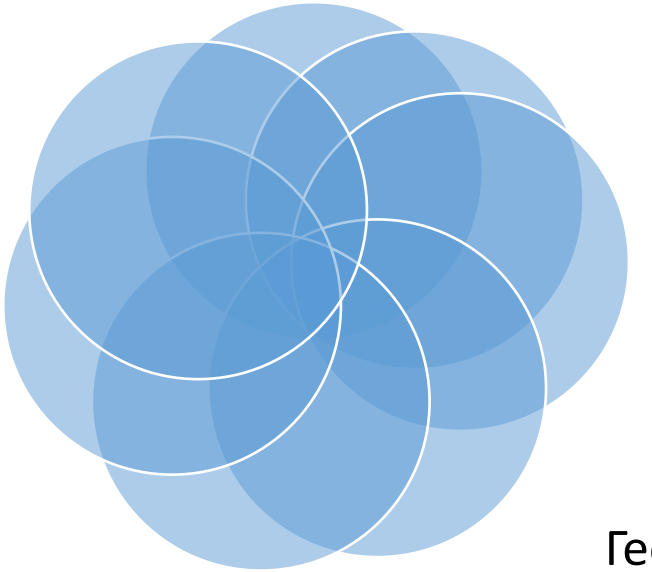

Проведено вже **16 опитувань** (з травня 2022 року)

Підприємства усіх розмірів

Сектори: **Промисловість +** (Ритейл, Агро)

Географія: **21 з 27** регіонів України

Головні результати 1

Незважаючи на **високий рівень довгострокової невизначеності** та **збільшення короткострокової невизначеності**, результати діяльності підприємств покращилися, а бізнес-**очікування** залишаються **високими** та знову **зростають**

Головні результати 2: Невизначеність

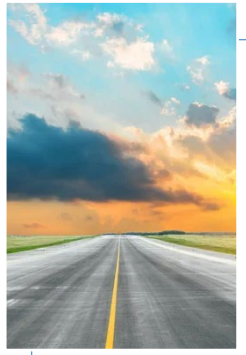

Невизначеність у **6-місячній** перспективі **зменшилася**

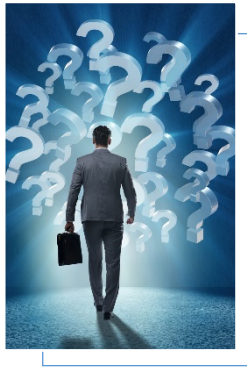

Невизначеність у 3-місячній перспективі поступово **зростає** вже третій місяць поспіль

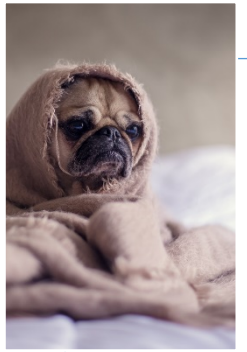

Невизначеність у перспективі 2х років залишається **високою**

Головні результати 3: ділова активність, виробництво, експорт

Поточні оцінки ділової активності підприємств та загальноекономічного середовища **покращилися**, а **очікування поступово погіршуючись**, все ще **залишаються високими**.

Частка підприємств, що **працюють майже на повну та повну потужність**, залишається **без суттєвих змін** (57% проти 59% у липні)

Результати роботи підприємств порівняно з попередніми місяцями **покращилися**, а **очікування** на 3 місяці **знову зростають**

Експорт: **результати** минулого місяця та **очікування покращились**

Головні результати 4: перешкоди, державна політика, очікувані заходи

% респондентів, які вважають, що **працювати небезпечно**, залишився **без змін** (33%)

Важливість перебоїв з електропостачанням як перешкоди залишилася на тому ж рівні (30%)

% **невизначеності** в оцінках **економічної політики уряду** різко **зріс**

НОВЕ. «Закінчення війни» та «хороший бізнес-клімат» – **головні події**, яких **очікує бізнес**.

Перешкоди для ведення бізнесу у військовий час

Основні перешкоди для ведення бізнесу у воєнний час, % респондентів

Суттєвих змін для більшості перешкод у серпні порівняно з липнем 2023 року не відбулося

- **Зростання цін на сировину і товари залишається на лідируючих позиціях** кілька місяців поспіль, в серпні їх значення зросло
- **Логістичні проблеми** також продовжують займати 2-е місце в списку перешкод
- **«Перебої з електроенергією»**, незважаючи на лише незначне зростання абсолютного значення з 32% до 34%, **піднялися з 7-го на 5-е місце**
- **Брак робочої сили** після зниження абсолютного значення **перемістився з 3-го на 4-е місце**
- При цьому перешкода **«небезпечно працювати» залишається незмінною** за значенням і **на 6-му місці** в рейтингу
- **Корупція та тиск з боку правоохоронних органів досі не є суттєвою проблемою**

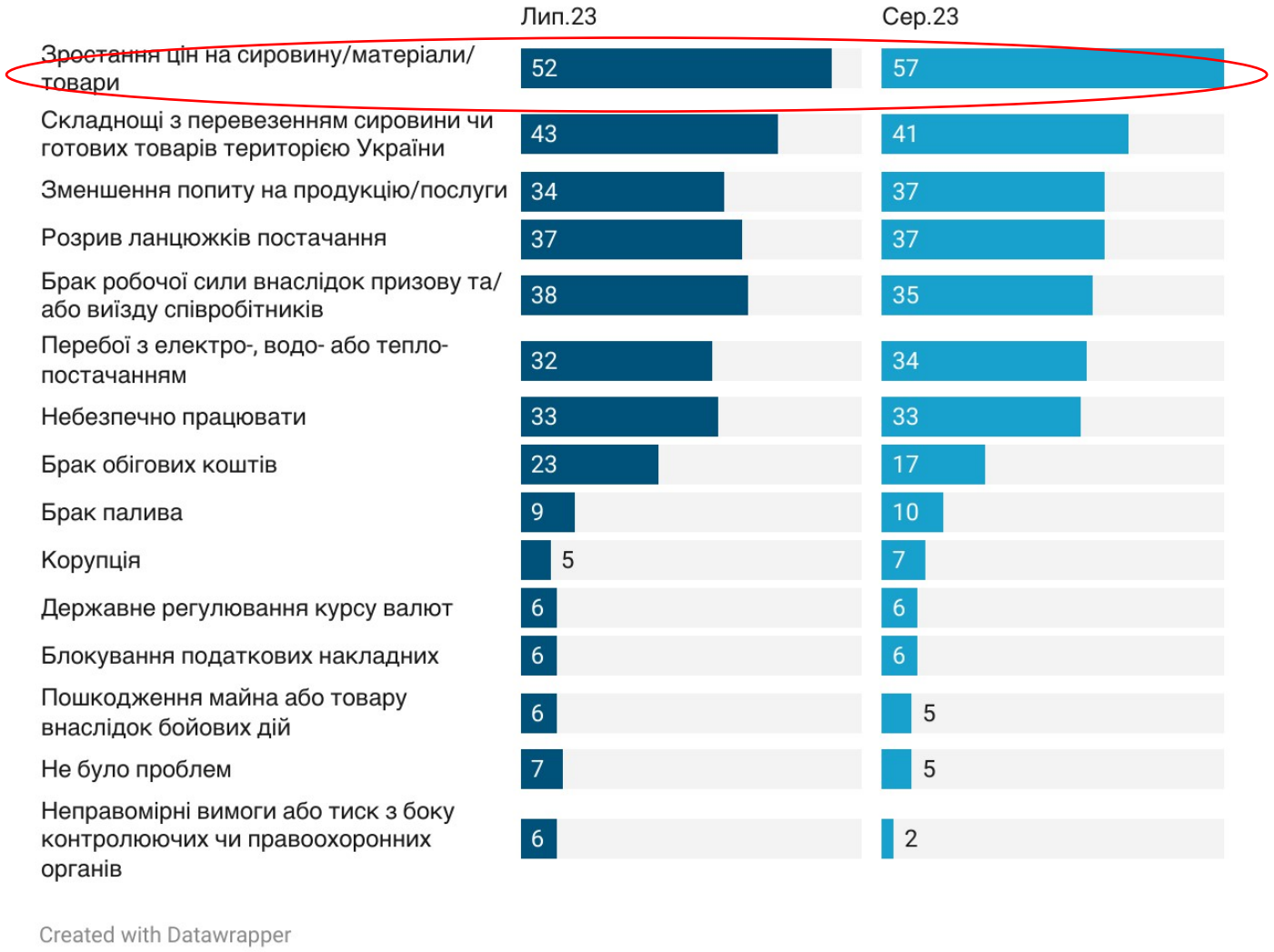

Перебої з електрикою все ще залишаються проблемою

«Електрика» залишається перешкодою для ведення бізнесу

- **У серпні** 2023 року **дещо зріс відсоток респондентів**, які вказали **електро та водопостачання як перешкоду для ведення бізнесу**
- У списку перешкод **перебої з електрикою перемістилися з 7-го на 5-е місце**

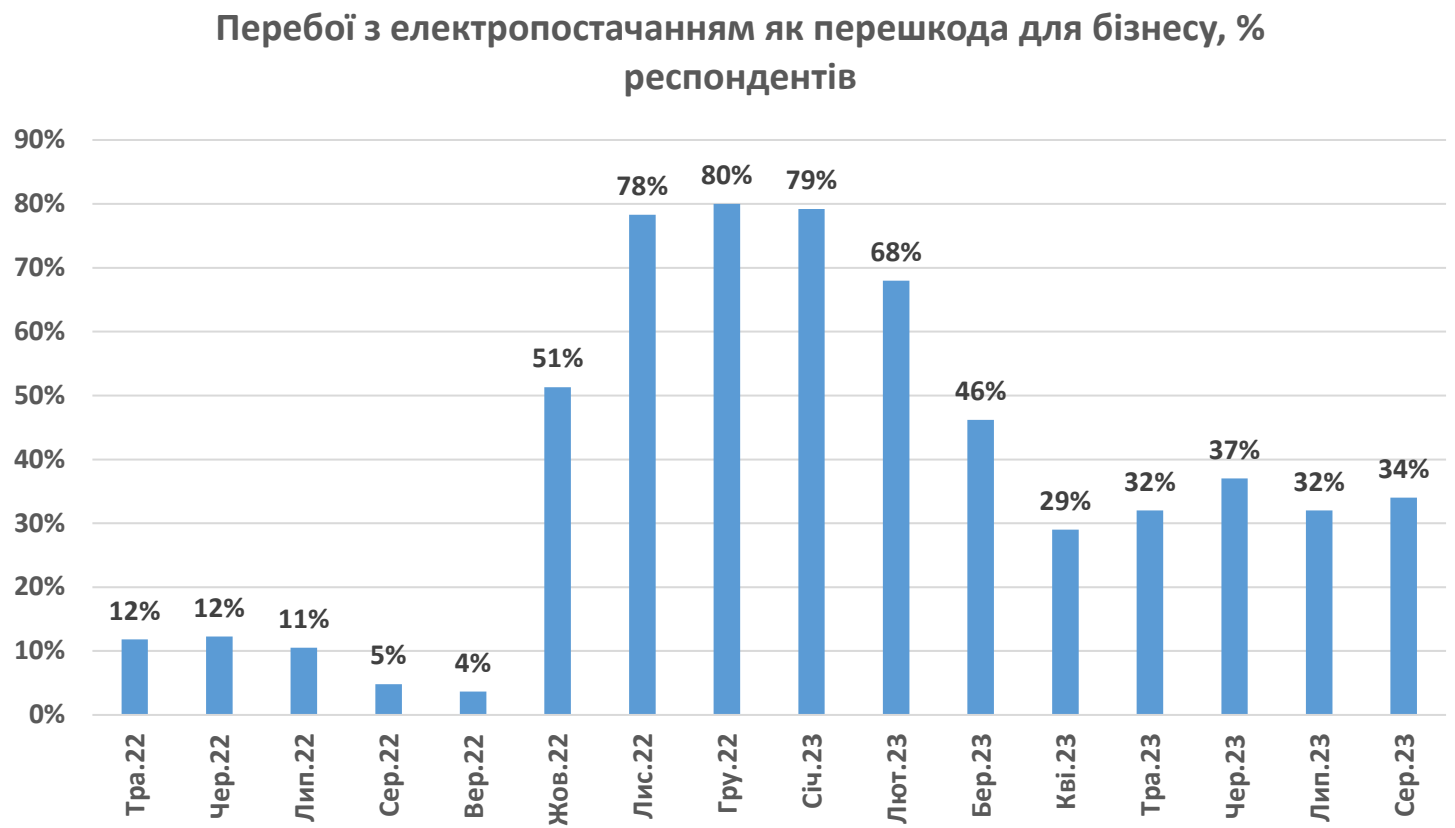

«Електрика» як перешкода для ведення бізнесу відрізняється для різних галузей

Є дві галузі, **де частка опитаних**, які вважають, що доступ до еклектики це проблема для їх бізнесу, **перевищує 50%** (що в півтори рази більше ніж в середньому)

Це машинобудування та металообробка

Серед підприємств **харчової промисловості**, яка була лідером по адаптації до роботи в умовах війни, **чверть опитаних** вважають доступ до електрики проблемою (це менше середнього

Найрідше на питання браку електрики скаржилися **підприємства поліграфії** (менше 15%)

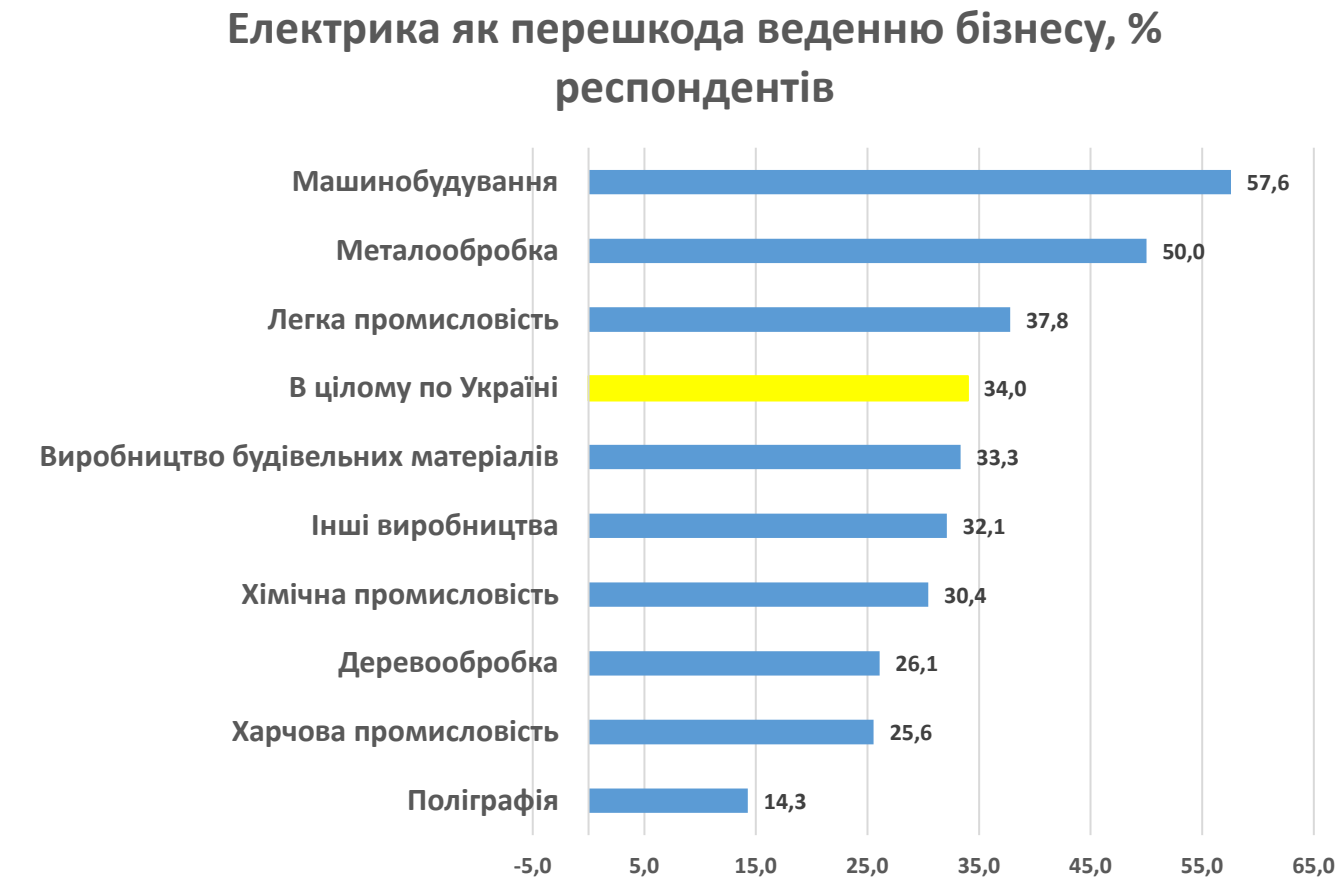

Працювати все ще небезпечно

Важливість «працювати небезпечно» як перешкоди для ведення бізнесу не змінилася

- **У серпні** 2023 року **частка підприємств**, які повідомили, що **працювати небезпечно, становить 33% (як і в липні)**
- **У списку перешкод** «працювати небезпечно» **залишається на 6-му місці**

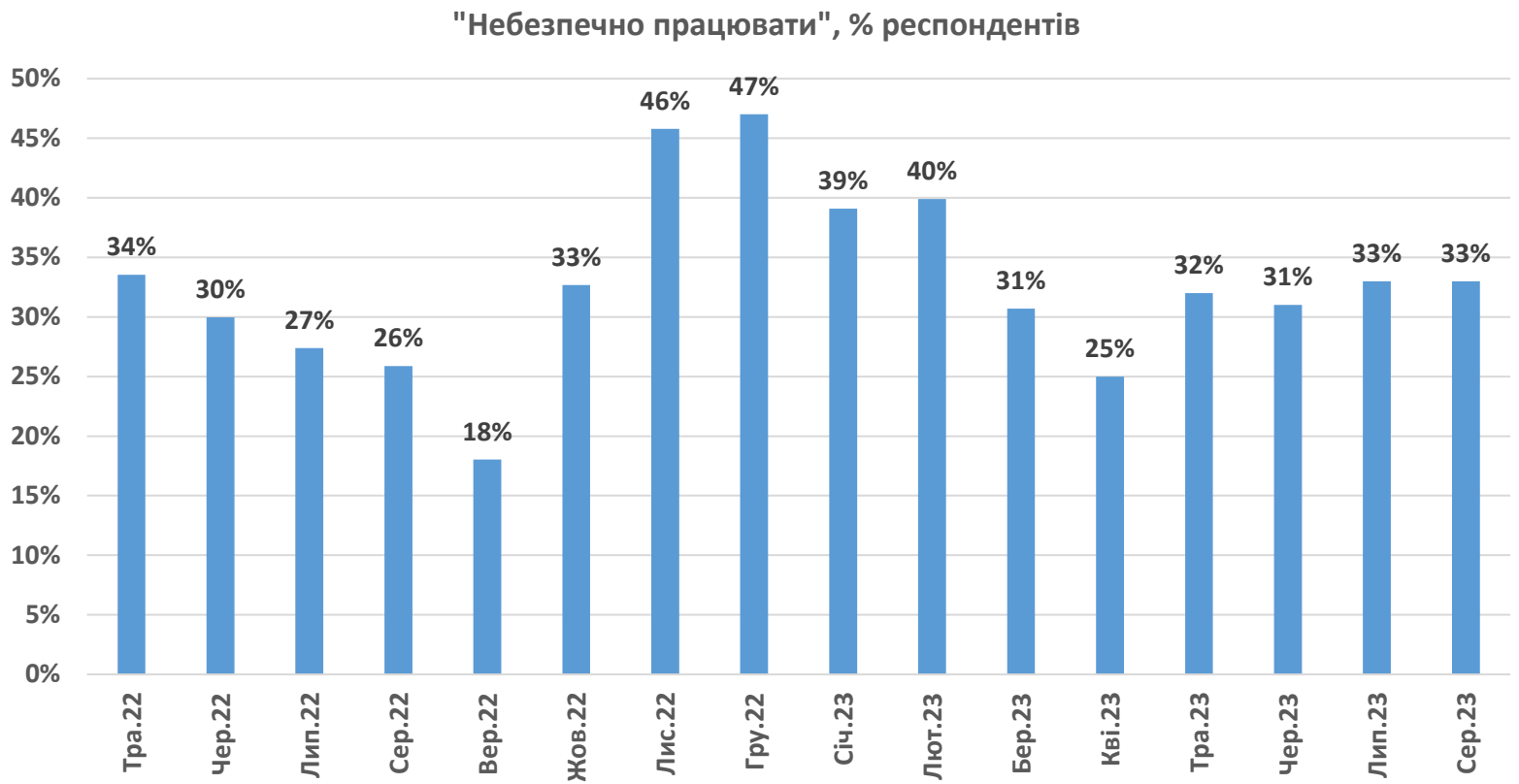

“Небезпечно працювати” у різних вимірах

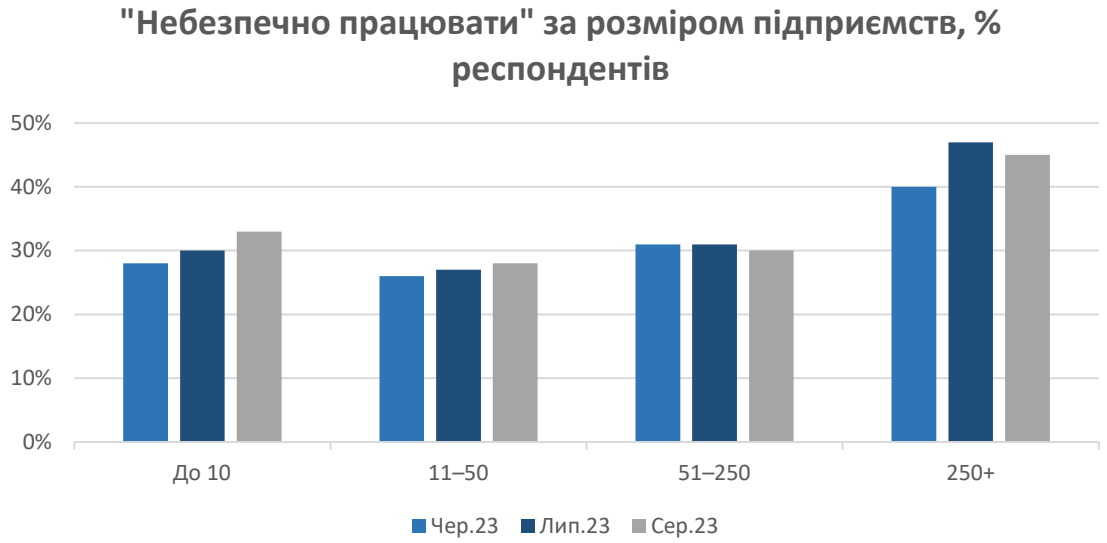

- % великих підприємств, які обрали «працювати небезпечно», дещо зменшився, тоді як % для мікропідприємств зріс
- 85+% респондентів у Полтавській, Житомирській та Вінницькій областях вважають перешкодою небезпечні умови

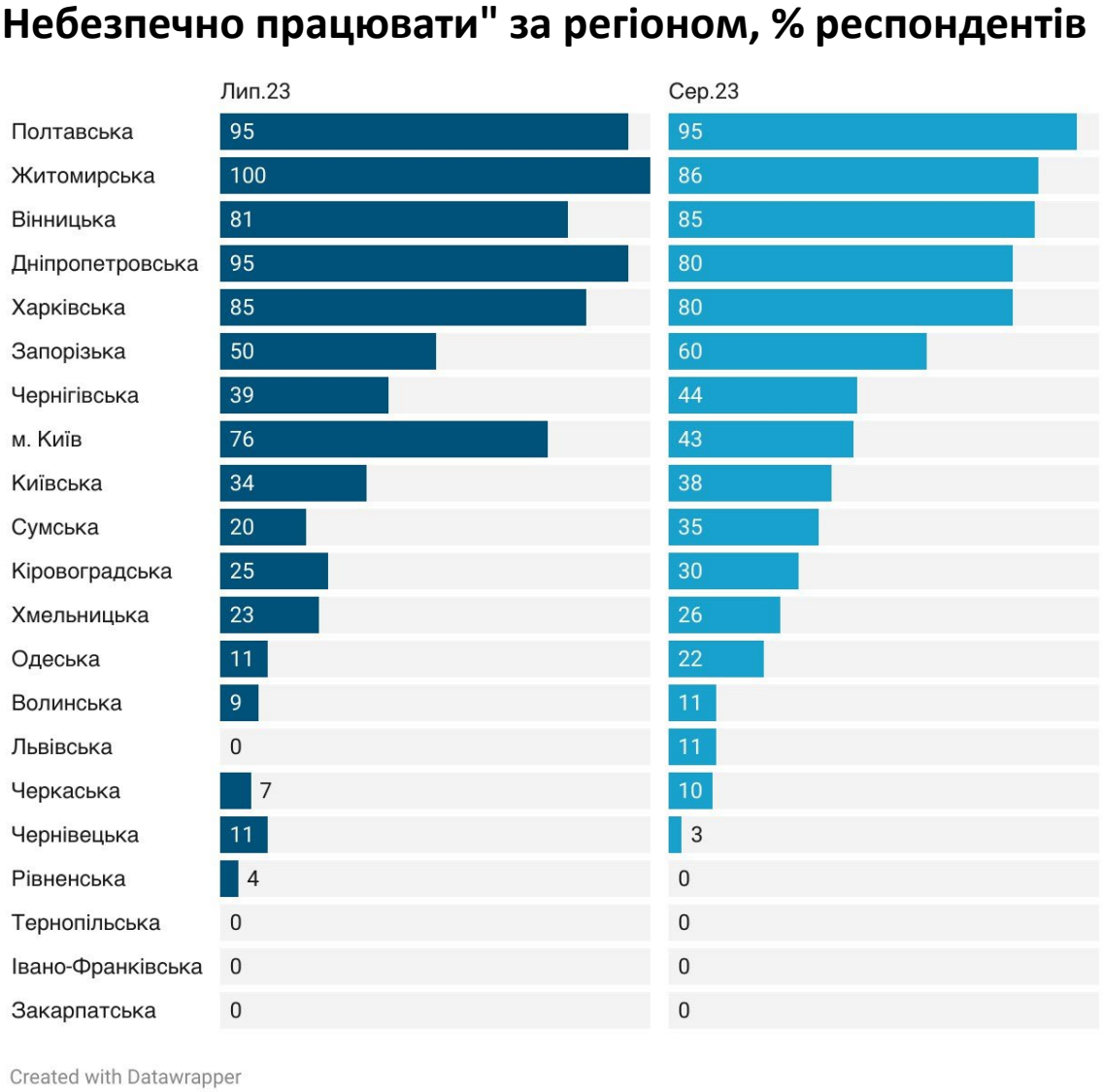

Серпень до серпня: зміни за останній рік

Фінансово-економічна ситуація на підприємствах у порівнянні з тим, «що було рік тому»

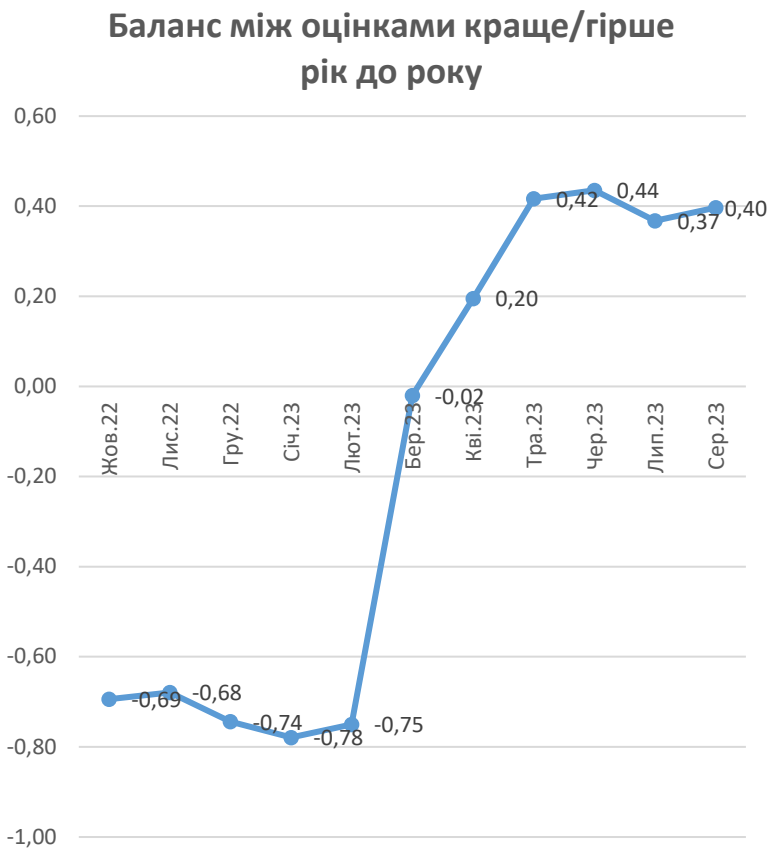

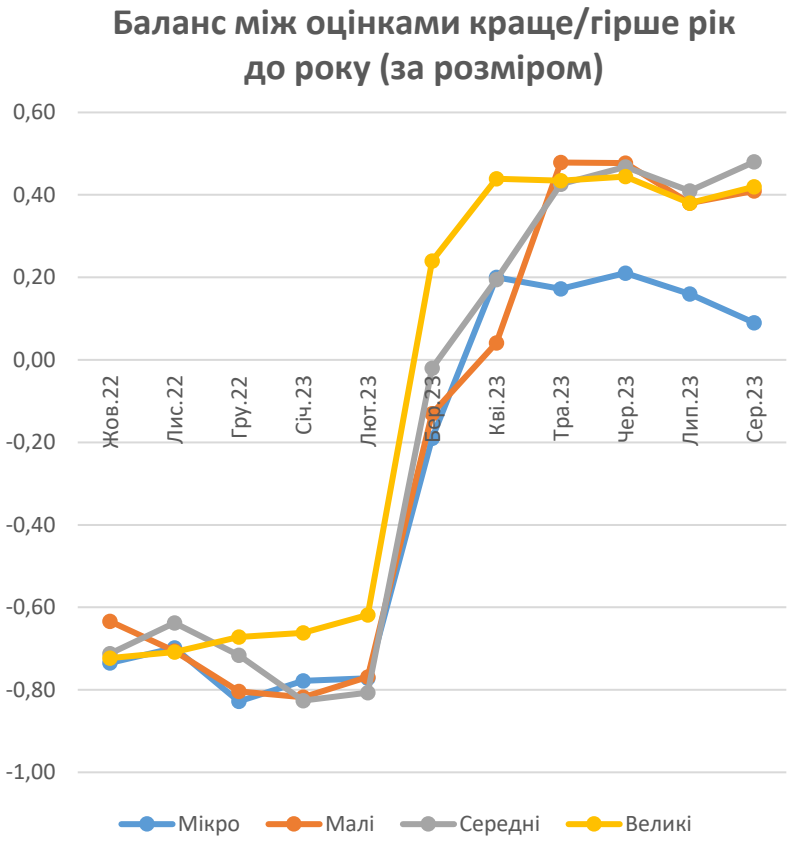

Ділова активність на підприємствах порівняно з тим, «як це було рік тому» зросла після незначного зниження

- 51,7% вважають ситуацію кращою, ніж рік тому
- 36,2% кажуть, що «нічого не змінилося»
- 12,1% кажуть, що ситуація гірша

У серпні порівняно з липнем абсолютне **значення показника для мікробізнесу суттєво погіршилося**, тоді як **для середніх підприємств покращилося**.

Малі та великі підприємства залишаються **без суттєвих змін**

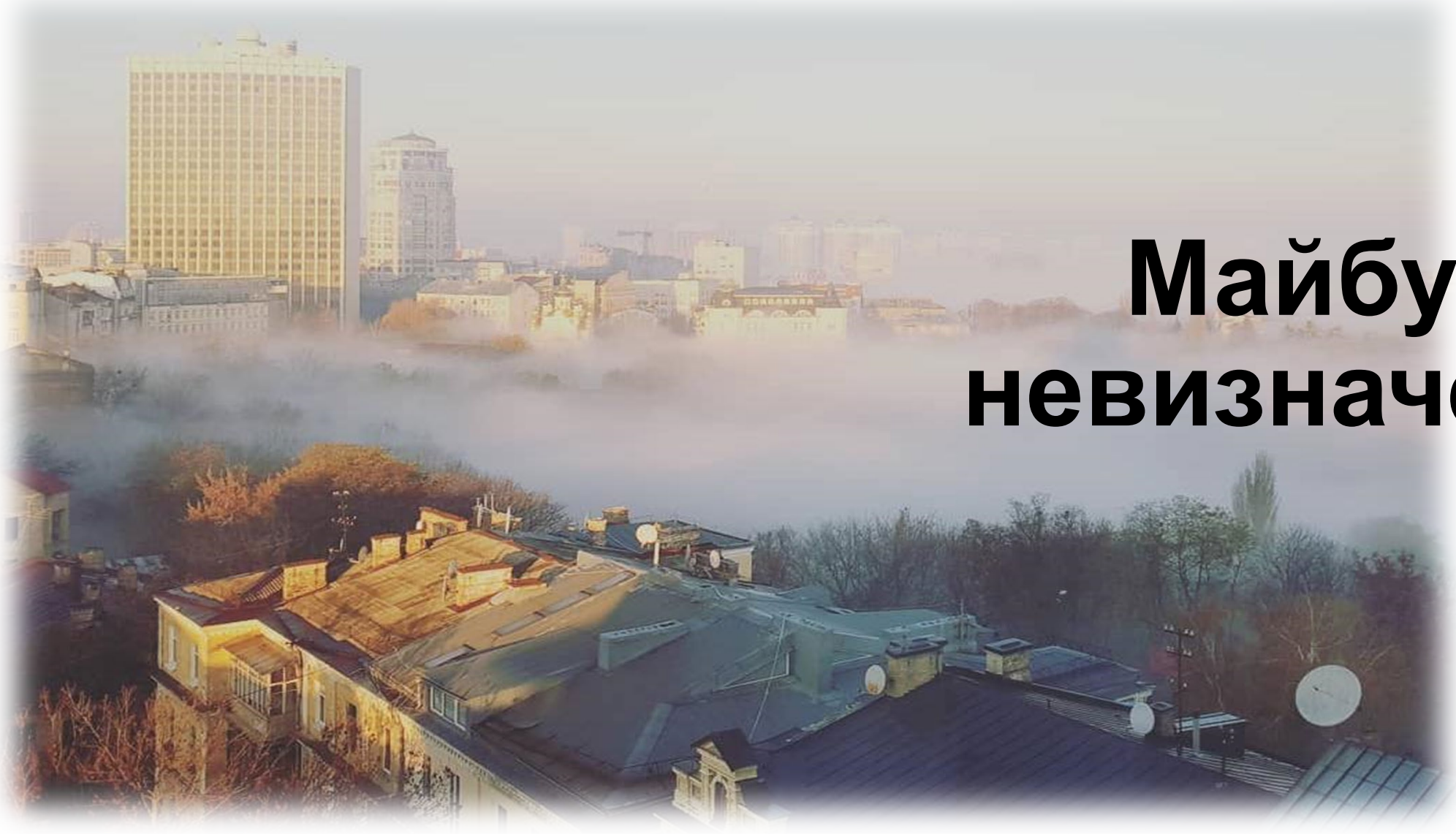

Майбутнє та невизначеність

Довгострокова невизначеність залишається без істотних змін

Невизначеність у дворічній перспективі

"Важко передбачити, що буде з діяльністю підприємства через 2 роки", % підприємств

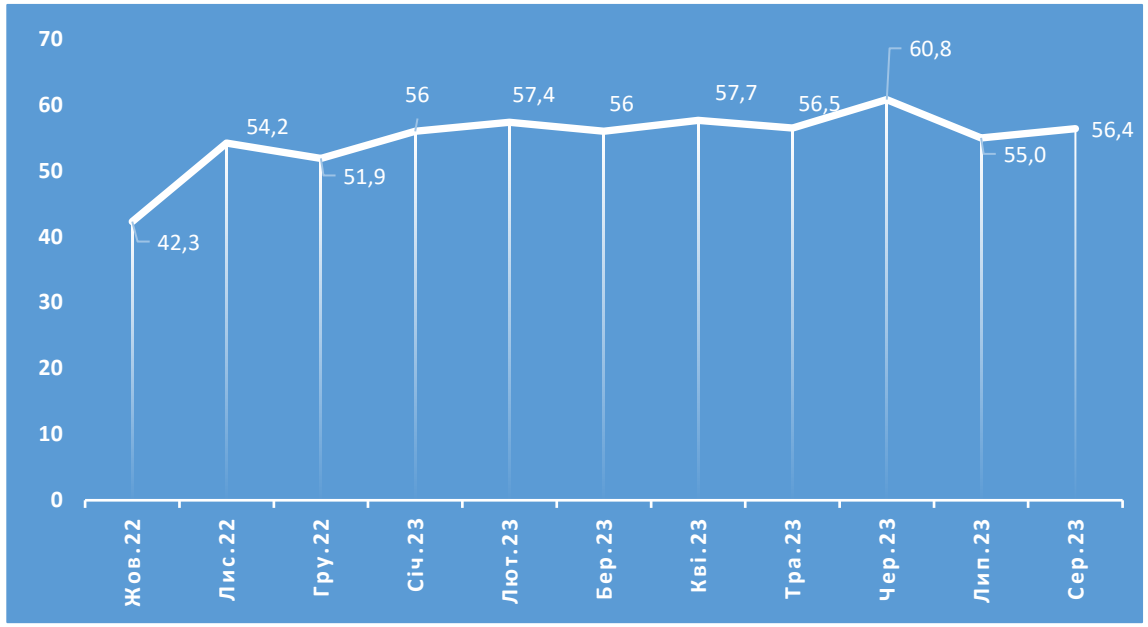

% підприємств, які не мають уявлення про свої плани на 2 роки, істотно не змінилися

Очікування у дворічній перспективі

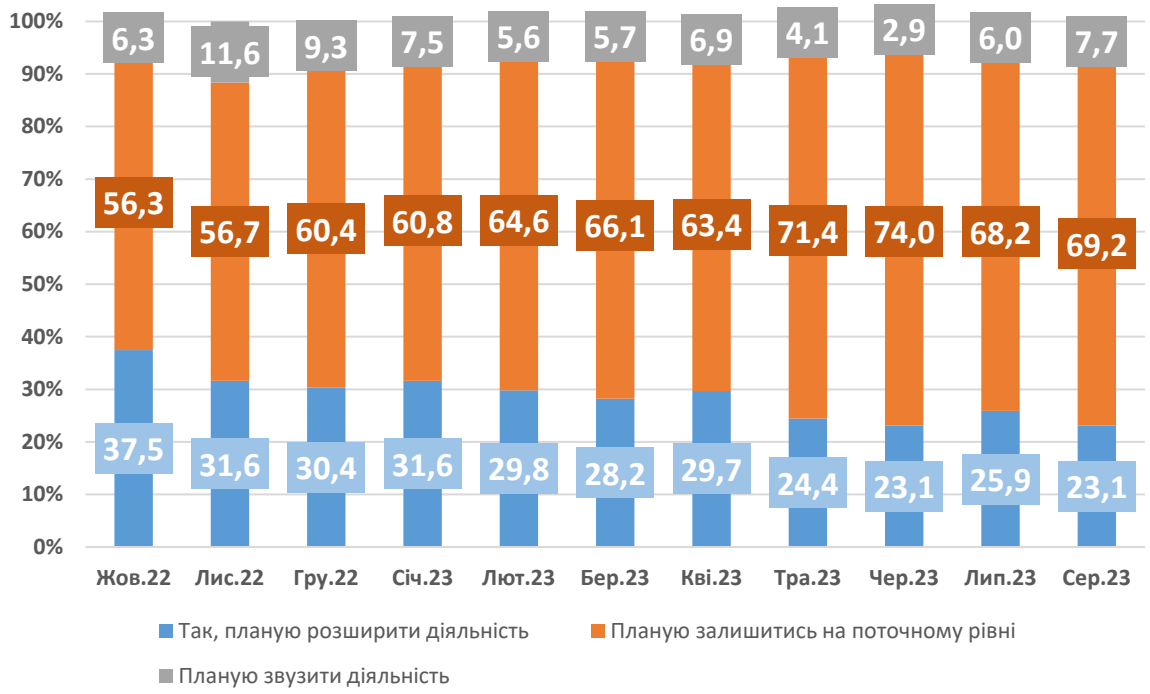

Частка підприємств, які планують продовжити діяльність через 2 роки, зменшилася

Невизначеність у 6-місячній перспективі зменшилася, тоді як 3-місячна продовжує зростати

В перспективі півроку

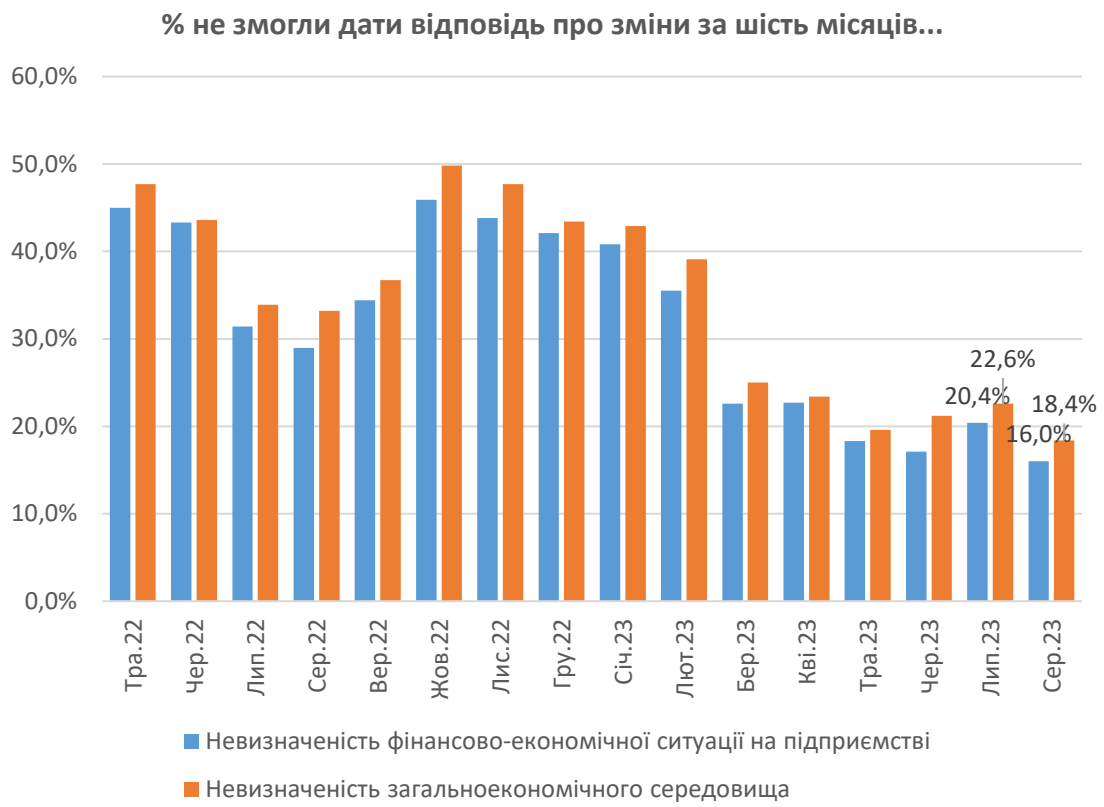

В перспективі трьох місяців

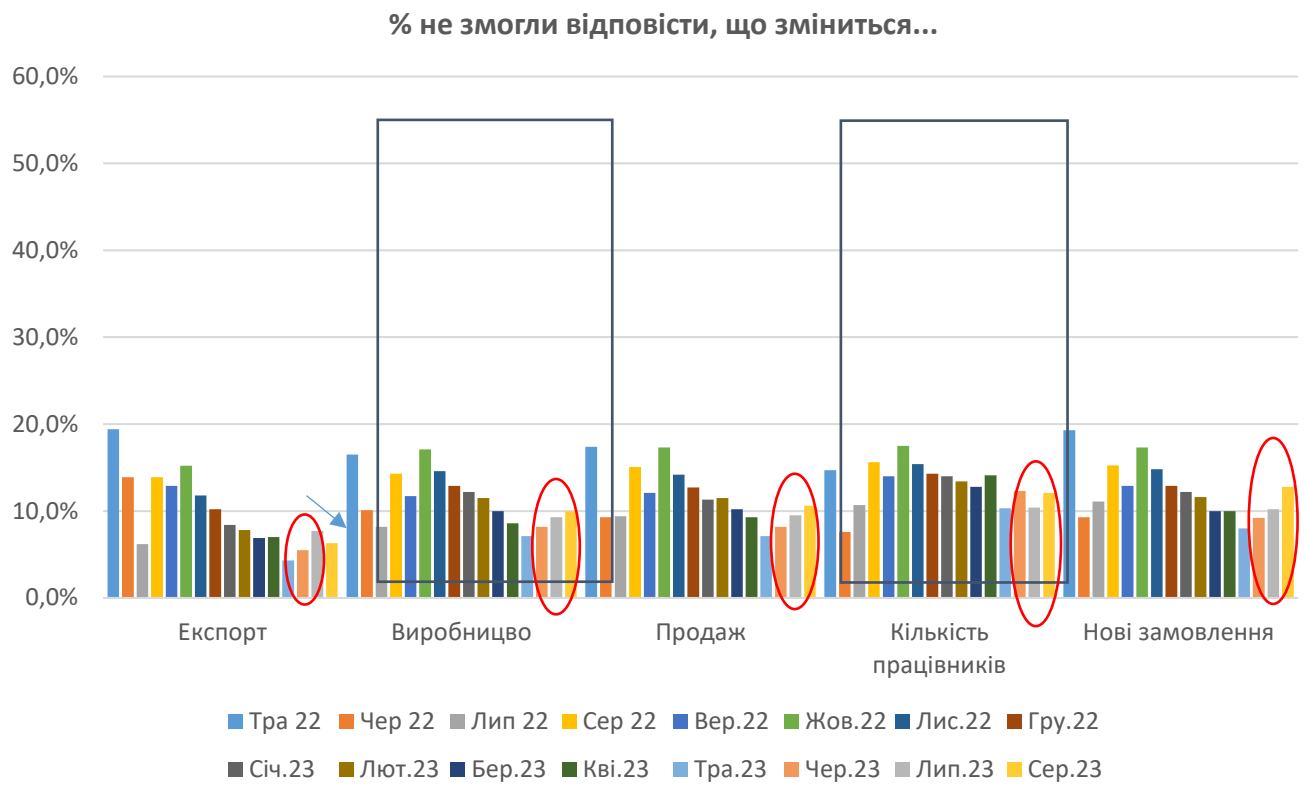

Перспектива на 6 місяців: поточні оцінки знову покращилися, очікування поступово знижуються

Фінансово-економічна ситуація на підприємстві

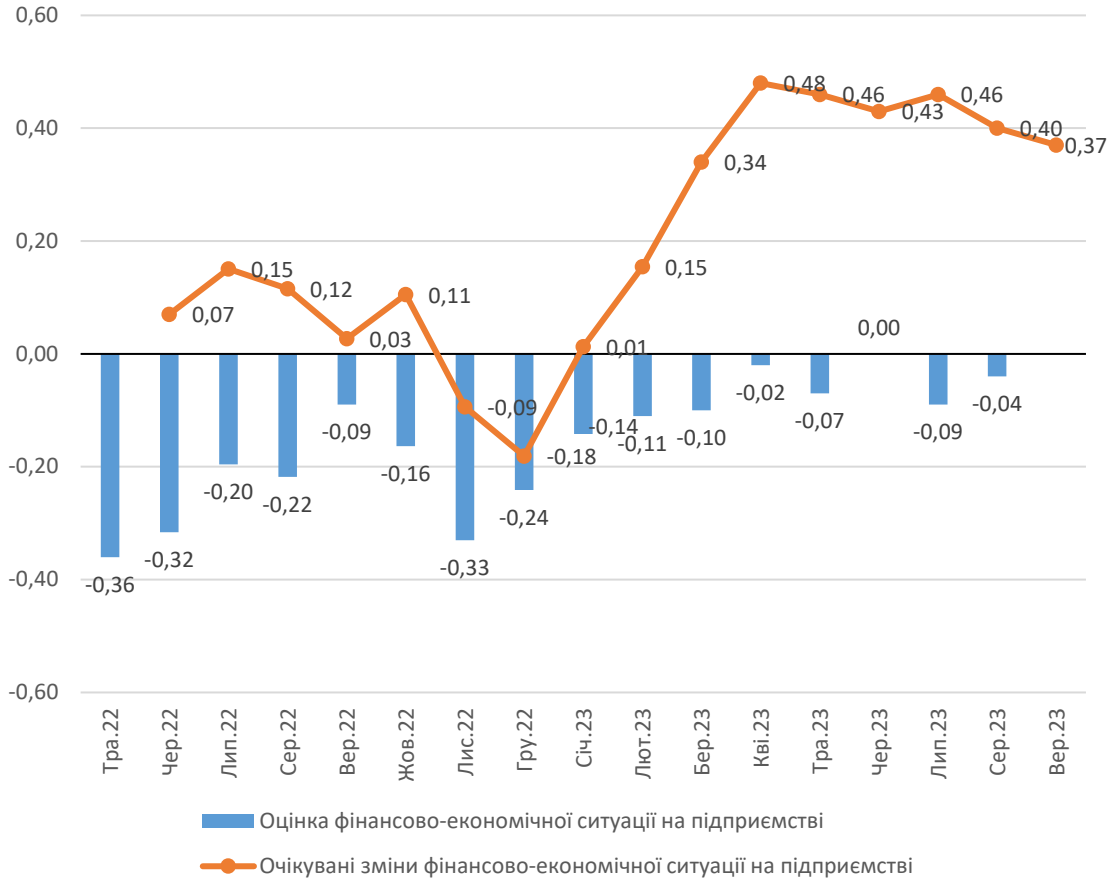

Загальноекономічна ситуація в країні

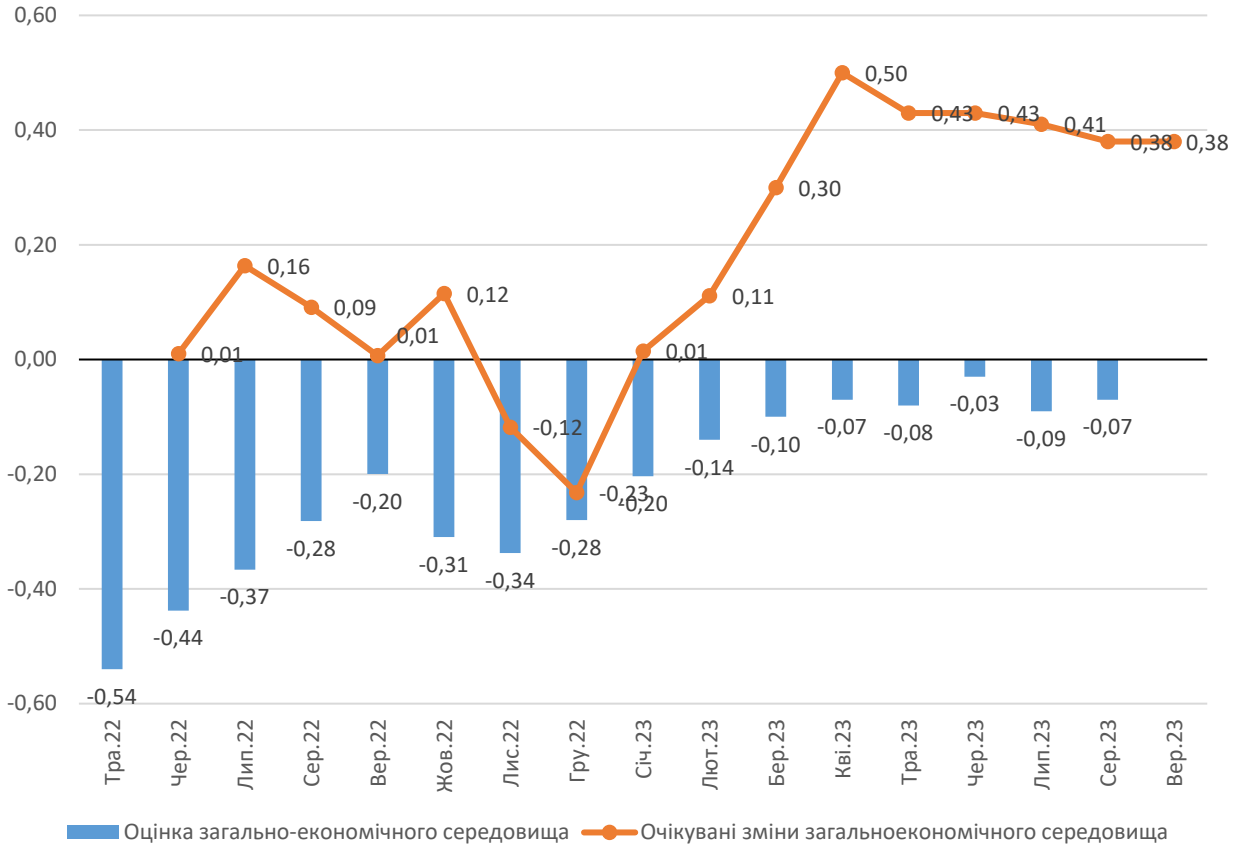

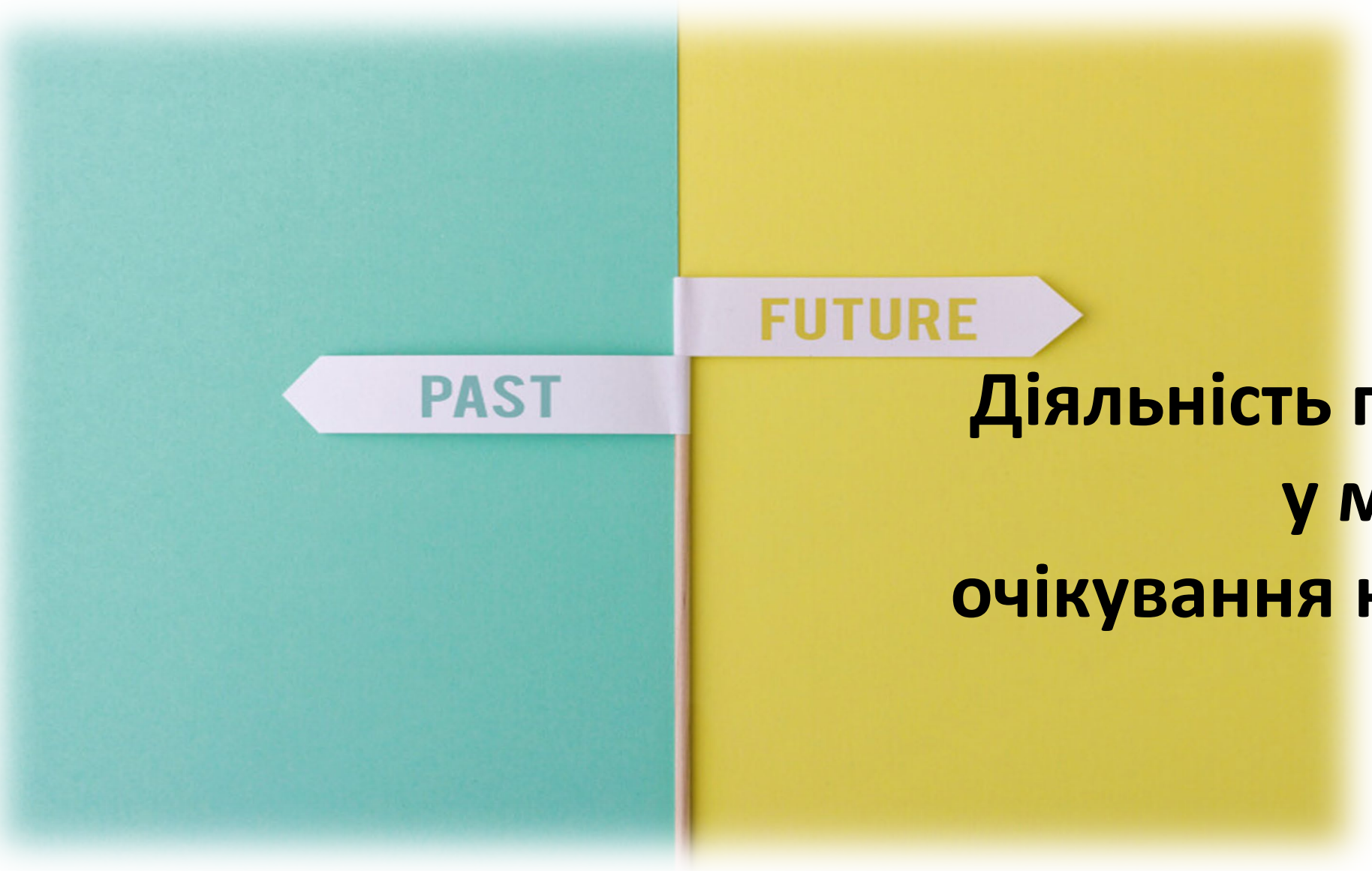

Діяльність підприємств у минулому та очікування на майбутнє

Відновлення виробництва закінчилось?

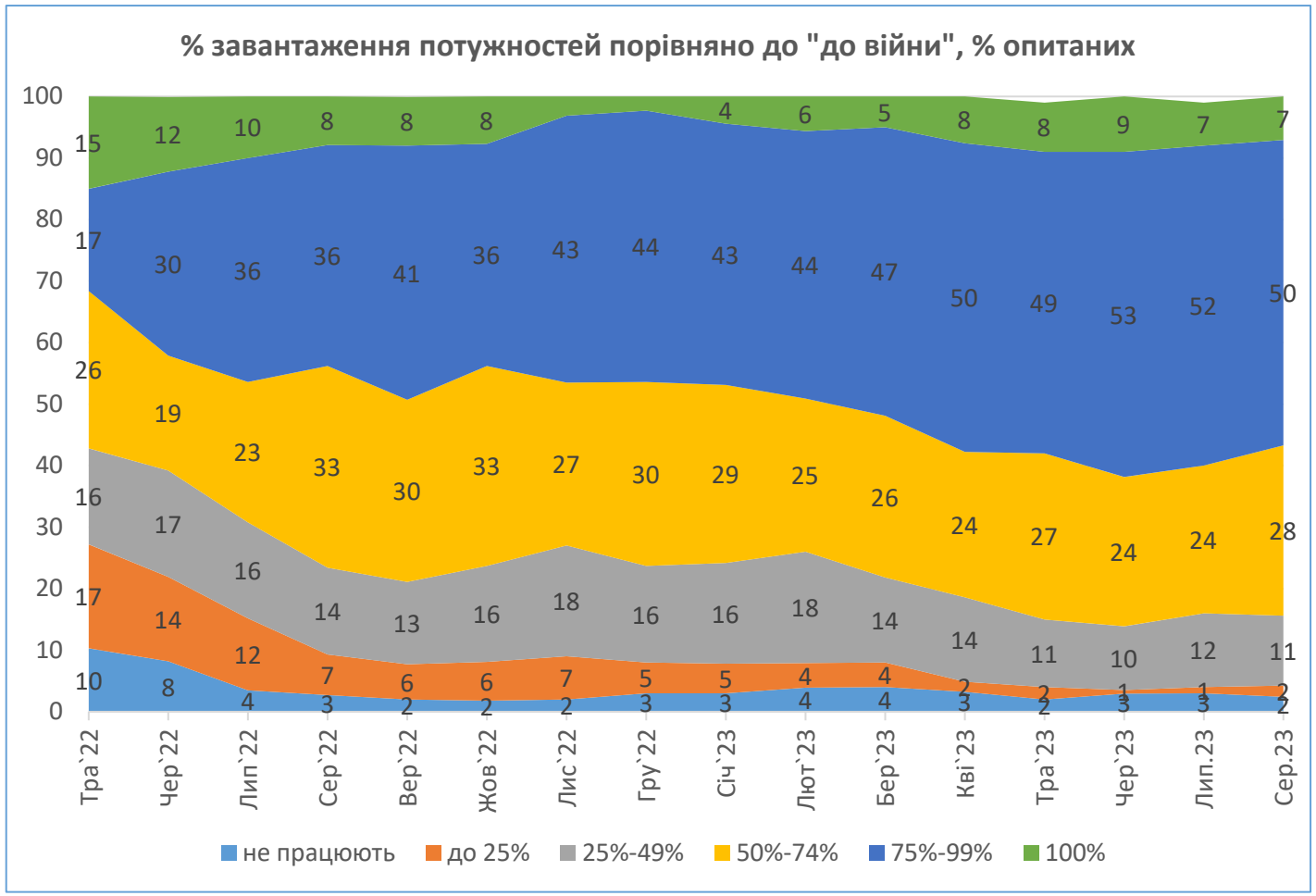

У серпні 2023 року змін у структурі % завантаження потужностей порівняно з «до лютого 2022 року» не відбулося.

- % підприємств, що працюють практично на повну і повну потужність, все ще залишається відносно високим:
  - **7%** підприємств працюють **на повну потужність** (100% і більше), **як і в липні**
  - Частка підприємств, що працюють **майже на повну потужність** (75%-99%), **становить 50% (у липні було 52%)**
- % підприємств, **які не працюють взагалі**, залишається **без суттєвих змін з осені минулого року** (2% у серпні та 3% у липні)

Агрегований показник перспектив промисловості

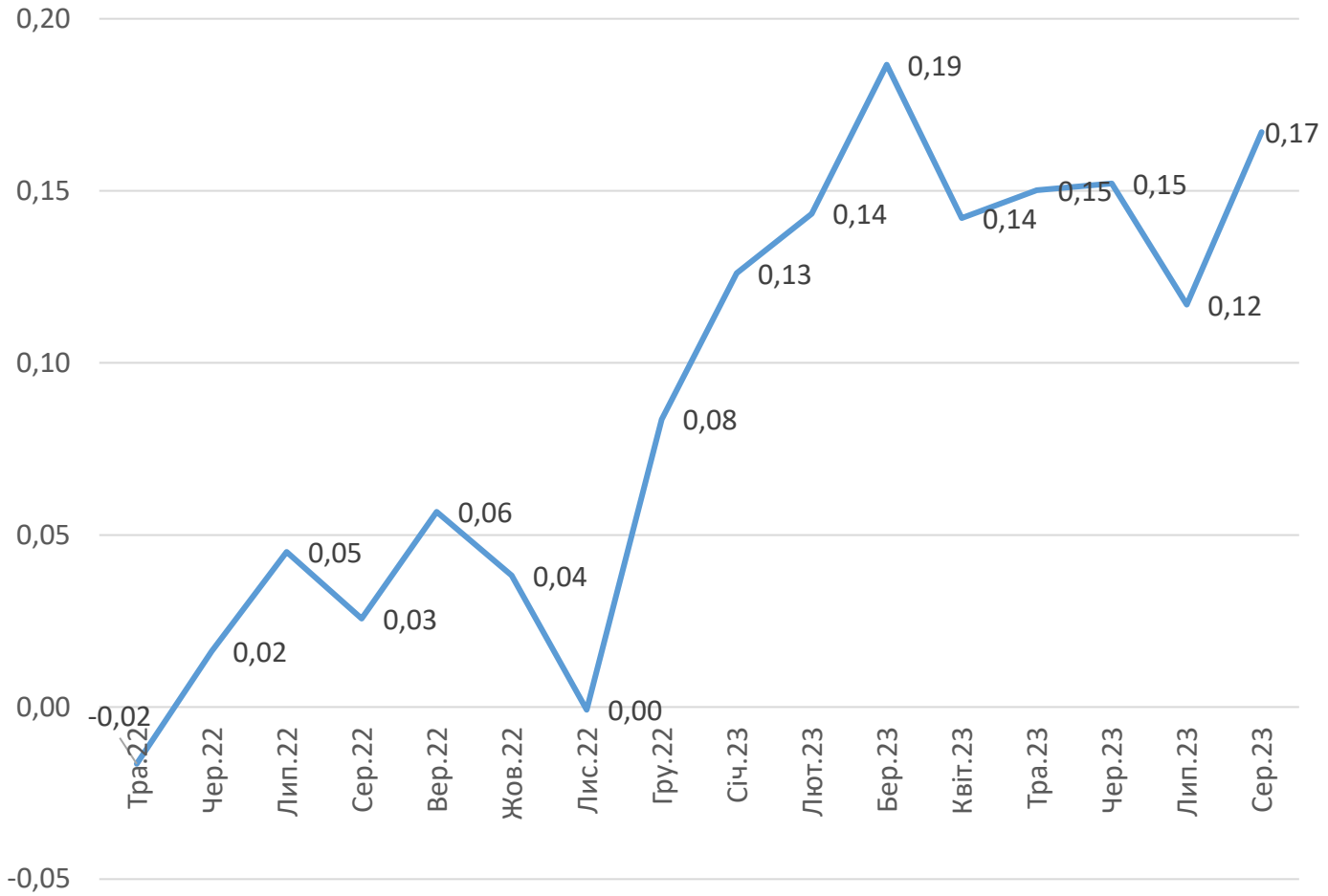

АППП= ОВ+ОНЗ+(-ЗГП)/З

АППП досить позитивний

У серпні в порівнянні з липнем значення АППП **збільшилося** з 0,12 до 0,17

Коливання компонентів індексу наступні:

- **Очікування виробництва** (ОП) **дещо збільшилися** з 0,43 до 0,46
- **Запаси готової продукції** (ЗГП) **зменшилися** з -0,16 до -0,18
- **Обсяг нових замовлень** (ОНГ) **збільшився майже вдвічі**, з -0,24 до -0,14

Оптимізм у виробництві зростає

Серпень до липня (очікування),

- **Частка підприємств**, які **планували зростання** виробництва в найближчі 3-4 місяці, **зросли** (з 44,2% у липні до 47,6% у серпні)
- Частка підприємств, які планували **скоротити виробництво, практично не змінилась** (4% у липні та 3,9% у серпні)
- **Частка підприємств**, які **планують не змінювати обсяги виробництва** протягом найближчих трьох місяців, **скоротилась** з 51,8% у липні до 48,5% у серпні.

Виробництво, балансові показники

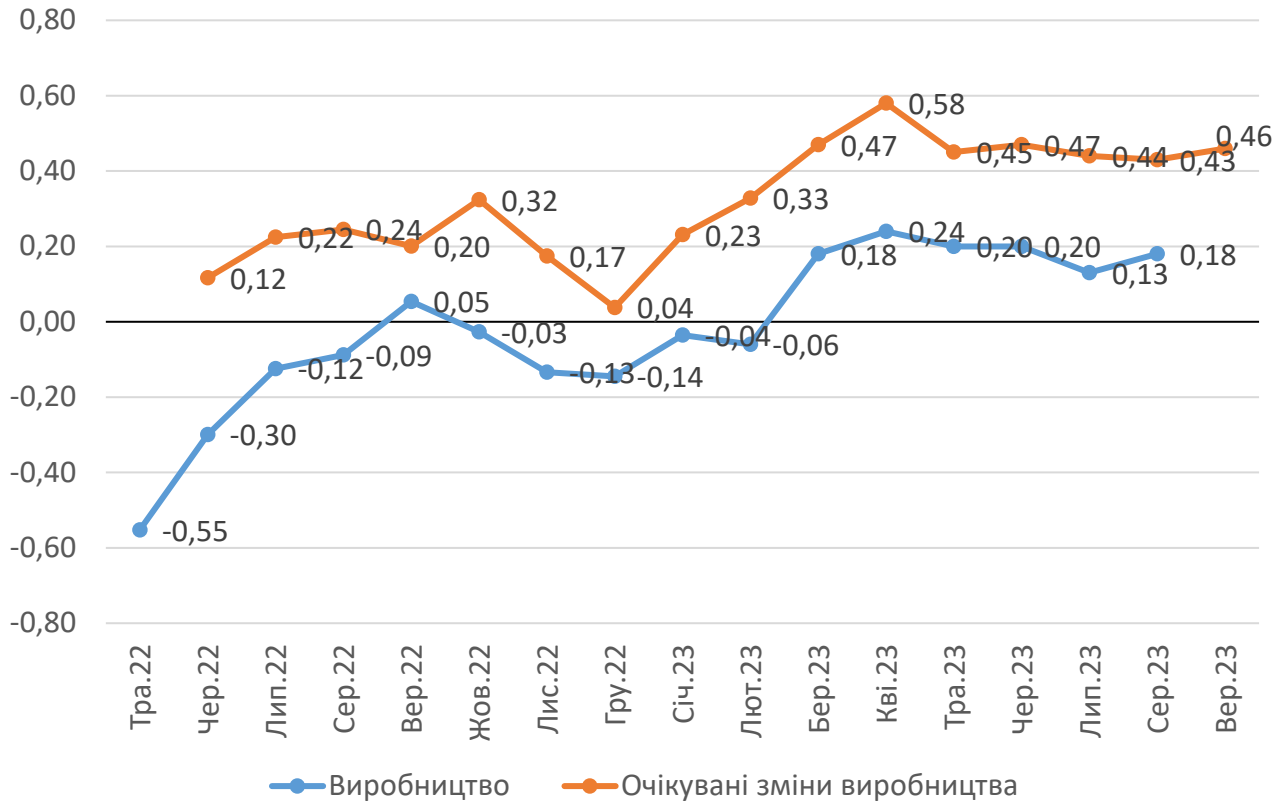

Експорт: покращились (дещо) минулі показники та очікування

Серпень до липня (результати),

- Частка підприємств, які **повідомили про зростання** експорту, **збільшилась** з 20,5% до 26,1%
- Частка підприємств**, які повідомили про скорочення** експорту**,** майже **не змінилася** (23,2% у липні та 21,0% у серпні)
- Частка підприємств, які **зазначили, що не змінювали обсяги експорту**, **зменшилася** з 56,3% до 52,9%.

Експорт, балансові показники

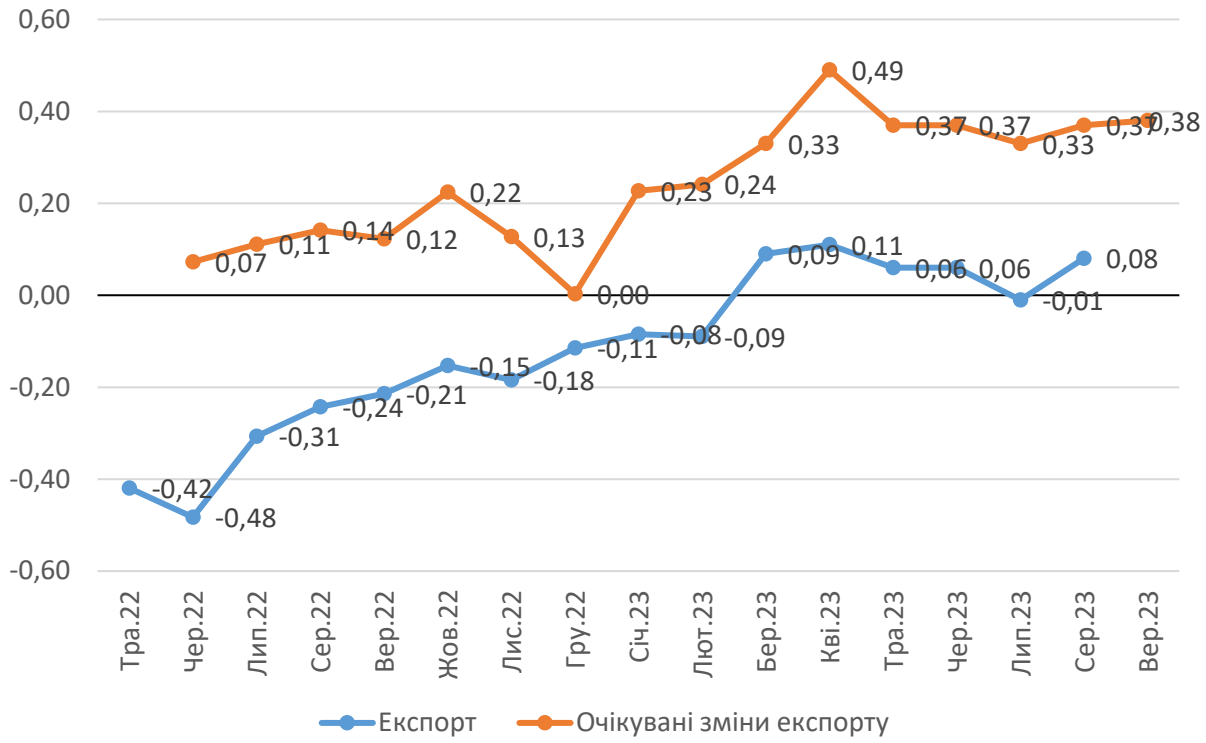

Продажі та нові замовлення: оптимізм зростає?

Продажі

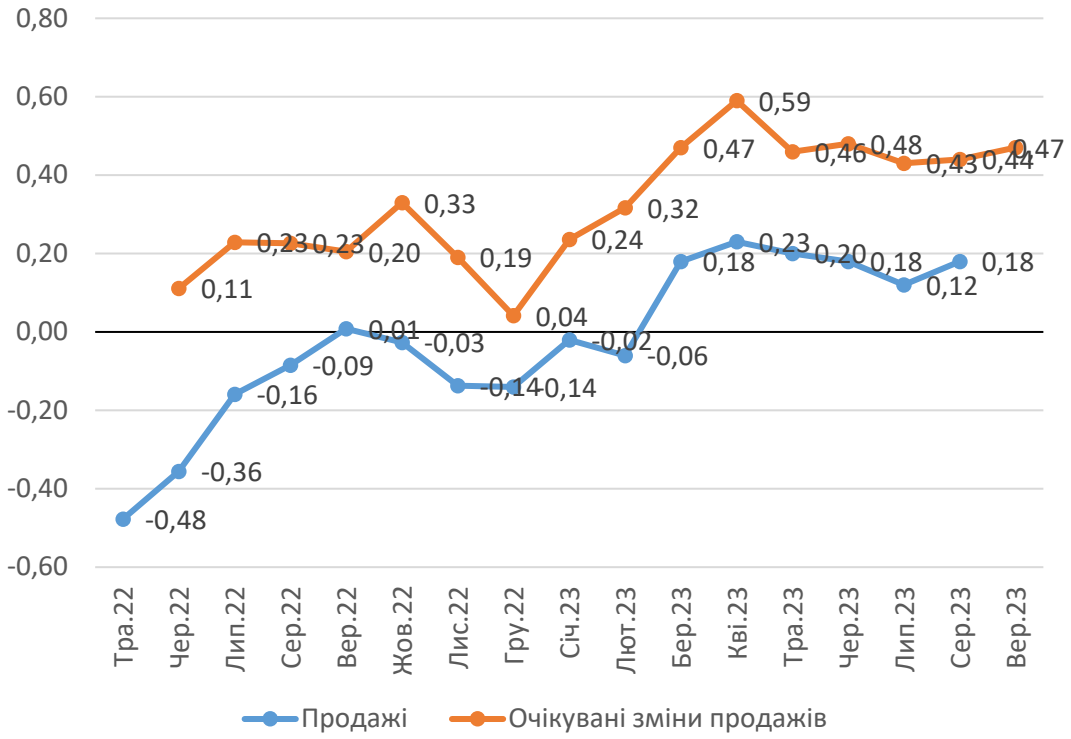

Нові замовлення

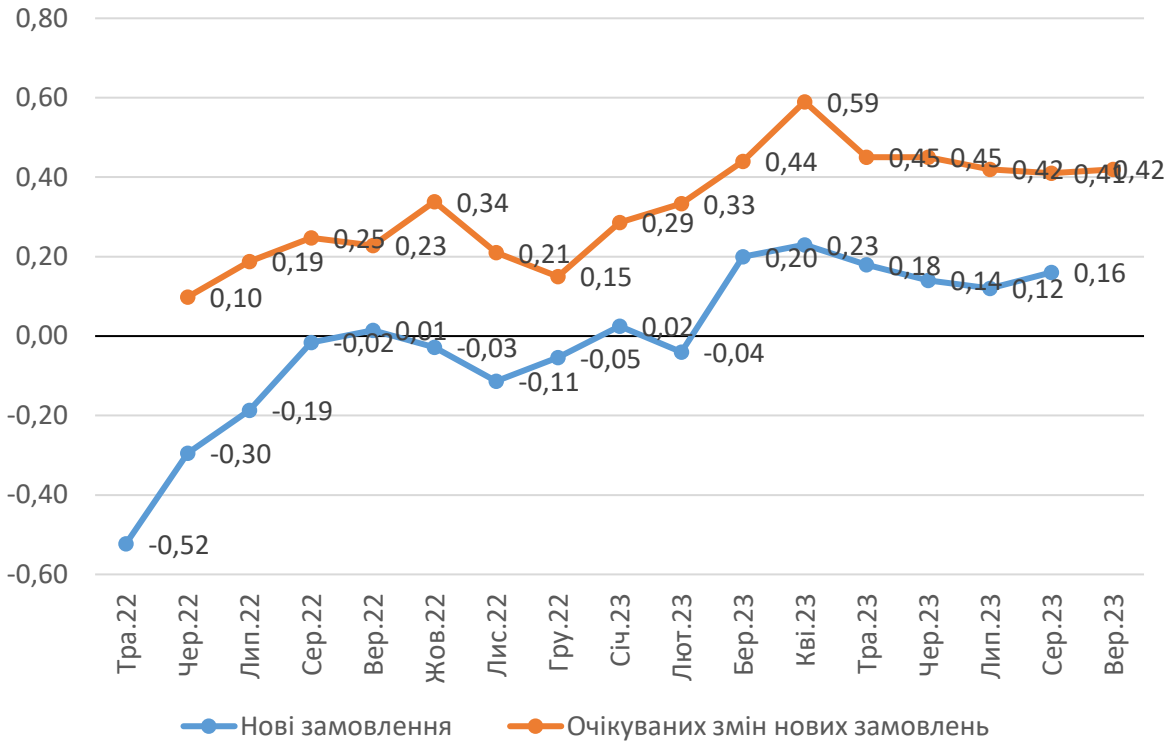

Портфель замовлень не змінився

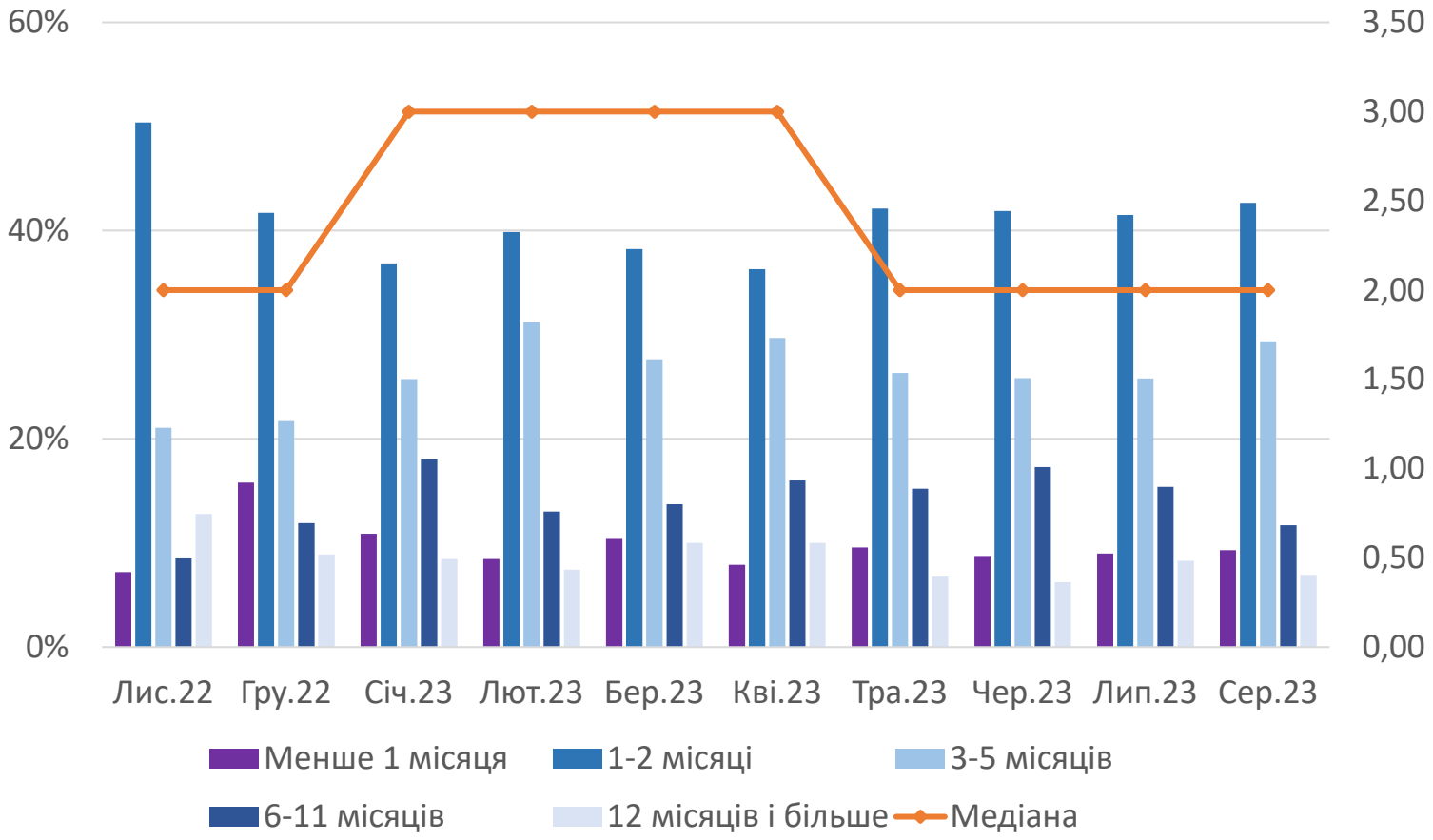

У серпні 2023 року портфель замовлень для опитаних підприємств **залишився на попередньому рівні**

- **В середньому підприємства забезпечені новими замовленнями на 2 місяця** (медіана) після зниження з трьох місяців у січні-квітні 2023 року
- **52% підприємств забезпечені замовленнями менше ніж на два місяця.** Ця частка майже не змінилася з травня 2023 року

Зайнятість і ринок праці

Зайнятість: спостерігається збільшення кількості працівників

Кількість працівників

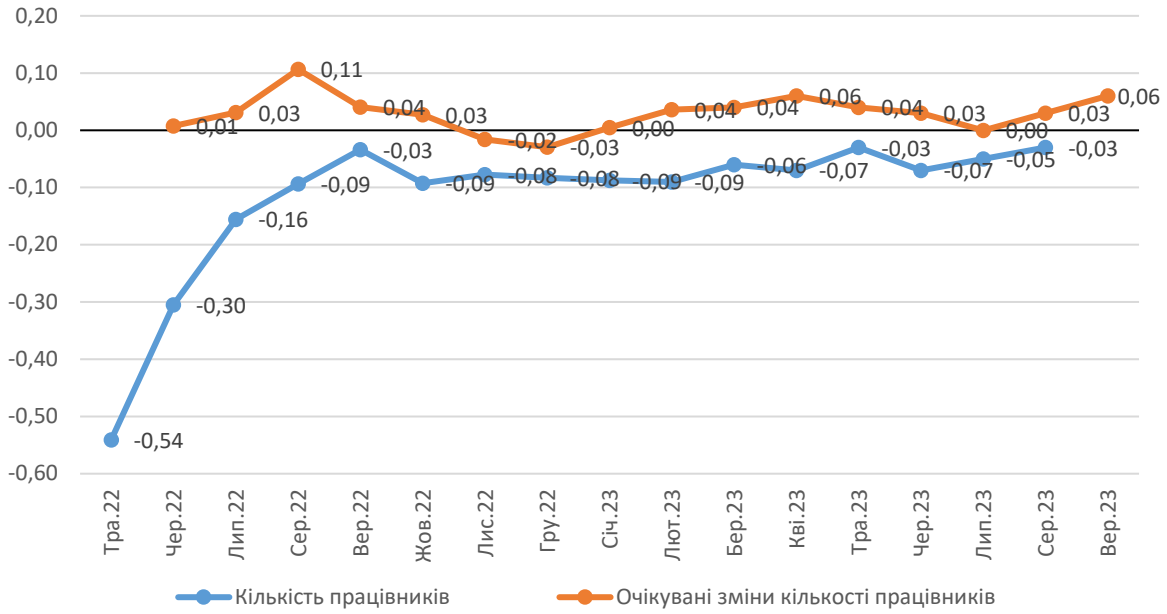

Кількість працівників у вимушених відпустках

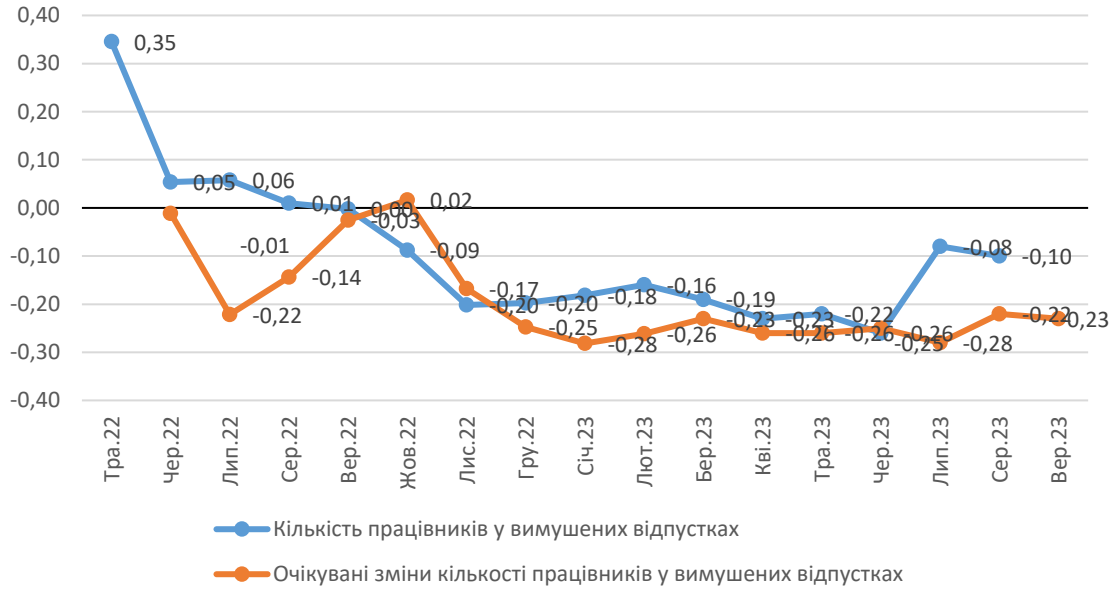

- % підприємств, які **планують зростання зайнятості, майже не змінився** (6,6% у липні та 7,0% у серпні)
- % підприємств, які **мають намір скоротити кількість працівників, зменшився** з 4,3% до 2,3%
- % підприємств, на яких **не очікується змін у зайнятості, майже не змінився** (89,1% у липні та 90,7% у серпні)

- % підприємств, які **планують збільшити кількість працівників, що перебувають у вимушених відпустках, дещо зменшився** з 2,2% до 1,3%
- % підприємств, які **збираються скорочувати працівників у вимушених відпустках, майже не змінився** (25,7% у липні та 24,6% у серпні)
- **% без змін дещо зріс** (з 72,1% до 73,6%)

Проблеми з пошуком працівників зменшилися?

Проблеми при пошуку працівників

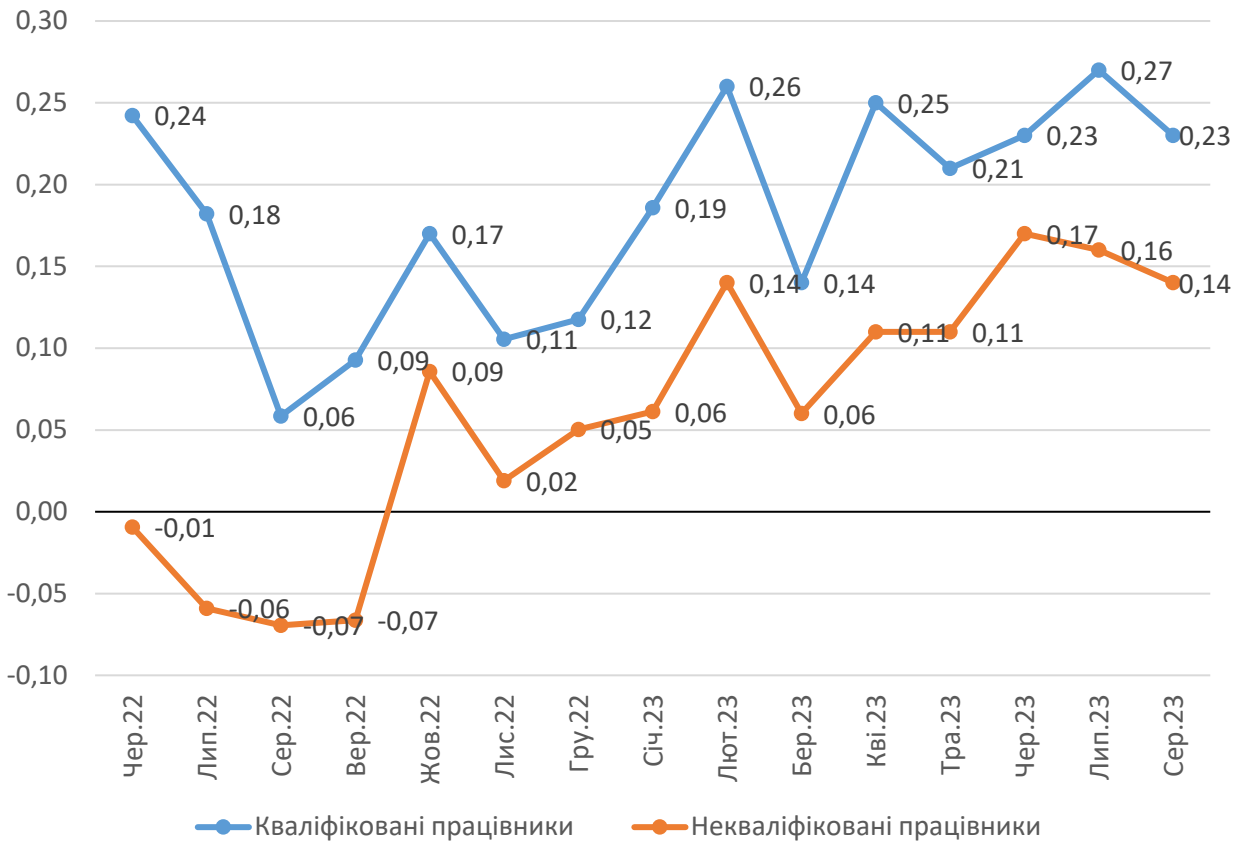

У серпні зменшилися проблеми з пошуком як кваліфікованих, так і некваліфікованих працівників

Кваліфіковані працівники:

- **Зменшився %** тих, хто повідомив, що їм **важче знайти** таких працівників (з 27,5% до 25,4%). Водночас **% тих, кому простіше шукати кваліфікованих працівників**, залишається **майже без змін** (1,5% у липні та 1,2% у серпні)

Некваліфіковані працівники:

- Дещо **зменшився і %** тих, хто повідомляє, що їх **легко знайти** (5,2% у липні та 4,4% у серпні), **і % тих, для кого важче їх шукати** (з 18,7% у липні до 17,6% у серпні);

Оцінки державної економічної політики та очікувані заходи (реформи)

% невизначеності в оцінках економічної політики Уряду зріс

- У серпні 2023 року **частка позитивних оцінок державної політики** щодо підтримки бізнесу знову **знизилась** (з 10% у липні до 8% у серпні) та знаходиться **на найнижчому рівні з початку дослідження**
- **Різко зросла** частка респондентів, які **не визначилися (**з 18% у липні до 27% у серпні)
- Більшість опитаних **нейтрально** оцінили державну політику щодо підтримки бізнесу: водночас **цей % знижується четвертий місяць поспіль**

Очікування бізнесу: завершення війни, кращий діловий клімат

- **Завершення війни** – головне очікування опитаного бізнесу
- Важливість очікування **спрощення законодавчих вимог до бізнесу** зросла;

це вказує на те, що адаптація до умов воєнного часу (серед іншого) повертає невирішені «довоєнні» та «традиційні» проблеми ділового клімату до порядку денного

- Про **деокупацію територій України** стали говорити **рідше** –

це може свідчити про адаптацію бізнесу до нових ринкових умов

- **Все менше** бізнесу очікує **припинення девальвації гривні**,

що відображає стабілізацію курсу валют в Україні у 2023 році

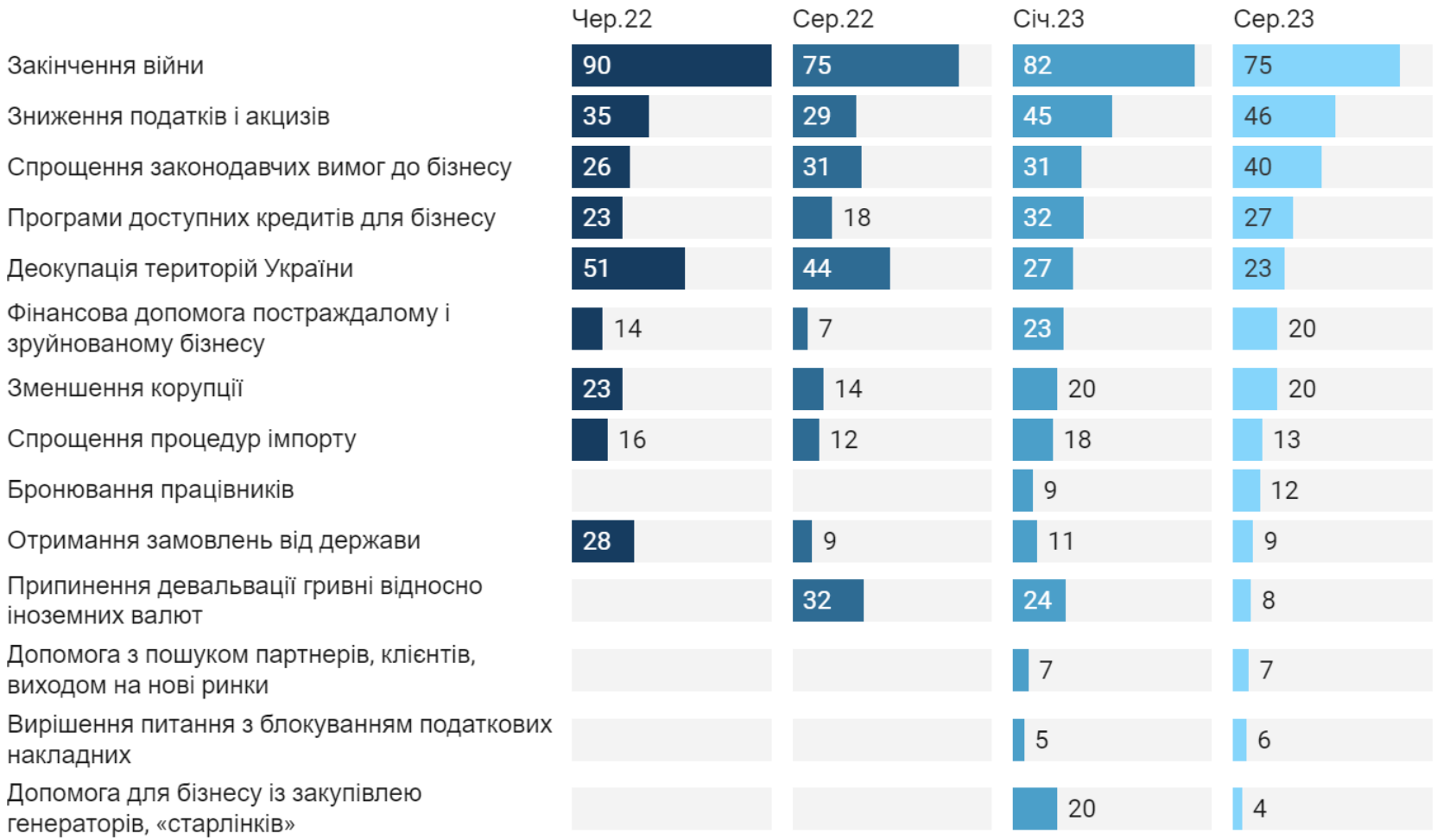

Нове щомісячне опитування підприємств. Методологія

Потреба у вичерпній інформації про економічну ситуацію є важливою для економічної політики під час війни. Для швидкого збору інформації про поточний стан економіки на рівні підприємства, Інститут економічних досліджень та політичних консультацій буде проводити щомісячне опитування підприємств із **застосуванням підходу кон'юнктурних досліджень** (або Business Tendency Survey). Методологію розроблено для оцінки ситуації з «базового рівня» — суджень та очікувань основних економічних агентів – підприємців та керівників підприємств.

Щомісячне опитування складається з двох частин – регулярної та спеціальної. Регулярно респонденти відповідають на питання про зміну основних показників діяльності та короткострокові прогнози щодо майбутніх змін цих же показників -- випуску (виробництво), реалізації (продажів), експорту, заборгованостей, нових замовлень, зайнятості тощо. Оцінки та очікування щодо змін ділового клімату та фінансово-економічної ситуації на підприємстві в перспективі на півроку також будуть у фокусі нашої уваги.

Спеціальна частина Щомісячного дослідження дозволяє отримувати інформацію щодо специфічних тем. Спеціальна частина розглядає проблеми підприємств, вплив війни на обсяги виробництва, експортну діяльність, основні потреби бізнесу та оцінку державної політики.

У цьому дослідженні використовується панельна вибірка, яка включає **500+ підприємств, що розташовані у 21-му з 27-ми регіонів України**, включаючи Вінницьку, Волинську, Дніпропетровську, Житомирську, Закарпатську, Запорізьку, Івано-Франківську, Київську, Кіровоградську, Львівську, Одеську, Полтавську, Рівненську, Сумську, Тернопільську, Харківську, Хмельницьку, Черкаську, Чернівецьку та Чернігівську області та місто Київ.

Польовий етап 16-ої хвилі тривав із 15 – 31 серпня 2023 року. Керівники підприємств порівнювали результати роботи в серпні з липнем 2023 року, чи іншого показника на момент проведення опитування (серпень 2023 року) та давали прогнози на наступні 2 - 3 чи 6 місяців залежно від питання. В окремих питаннях (де це було зазначено) результати роботи порівнювалися з довоєнним часом (період до 24 лютого 2022 року). Опитувані давали прогнози на наступні 3 місяці роботи.

Наші контакти

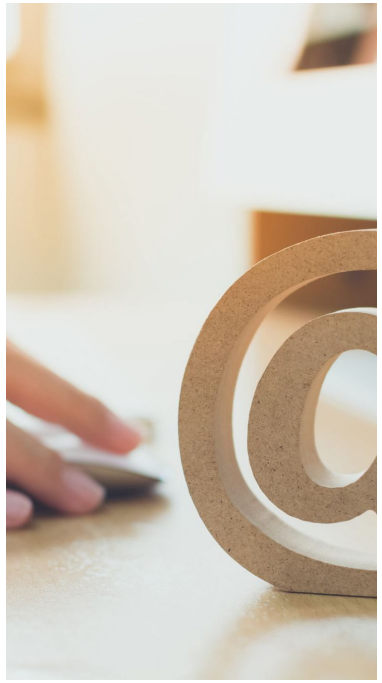

website:	www.ier.com.ua
e-mail:	rubanik@ier.kyiv.ua kuziakiv@ier.kyiv.ua
Facebook:	https://www.facebook.com/IER.Kyiv/
Twitter (in English only):	https://twitter.com/IER_Kyiv

ПРЯМУЄМО РАЗОМ

МІЖНАРОДНИЙ ФОНД ВІДРОДЖЕННЯ

ATLAS NETWORK

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПОЛІТИЧНИХ КОНСУЛЬТАЦІЙ